

Драгана М. Ратковић,
Институт за пољску филологију Универзитета у Ополу (Пољска),
Институт за српски језик САНУ (Београд)¹

ПОЉСКИ ПРЕВОДИ ПОЕЗИЈЕ АЛЕКСАНДРА ПЕТРОВА²

*проф. др Владиславу Лубашу (1932–2014)
и својим пољским студентима – преводиоцима*

У раду се разматрају пољски преводи поезије Александра Петрова реализовани током 2010–2012. г. у Институту за пољску филологију од стране студената магистарских студија „српскохрватске филологије” Универзитета у Ополу. Текст представља анализу преводних еквивалената на свим језичким нивоима, тешкоћа с којима су се преводиоци суочавали и решења која су понудили.

Кључне речи: пољски превод, поезија Александра Петрова, рима, ритам, асонанца, алитерација, лексички, синтаксички, фразеолошки еквиваленти.

1. Текст који следи настао је као резултат искуства које сам имала у периоду од две академске године (2010–2012) као виши лектор српског језика у Институту за пољску филологију Универзитета у Ополу (Пољска). У оквиру плана и програма који сам сама осмислила, а чији је циљ био афирмација српске културе, посебно место заузела је обрада поезије српског песника који пише и на руском, Александра Петрова.

Приступ овој поезији био је различит у зависности од нивоа језичке компетенције студената. За студенте прве и друге године она је представљала лингвометодичке текстове на којима је требало усвојити лексику и граматику српског језика. Студенти прве године су имали задатак да по сопственој жељи науче кратку песму „Молитва” јер се учење поезије напамет односно њено рецитовање практикује на почетним нивоима учења страног језика. За студенте пак за-

¹ ratkovic1977@yahoo.com

² Рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

вршне, треће године, као и магистарских студија (четврте и пете године) поезија Александра Петрова је представљала материјал за књижевно превођење.

Овај рад представља оглед о преводима Петровљеве поезије из пера студената магистарских студија, при чему је избор песама био мој. Одабрала сам тридесет шест песама из следећих књига: *Словенска школа* (1985), *Последње Косово* (1988), *Источни длан* (1992) и *Ватрар* (2003), укључујући и неколико нових песама, објављених у књизи *Пета страна света* (2013), која представља Петровљев целокупан песнички опус. Преводи су оцењени веома високо и објављени у књизи под насловом *Aleksandria z Itaką w pamięci* (*Александрија, с Итаком на уму*), како гласи наслов једне од песама³. Композиционо, песме су разврстане по поглављима названим по насловима књига у којима су оне првобитно објављене.

2. Критеријум за избор песама био је у духу циља наставе коју сам изводила – да својим пољским студентима приближим српску и руску културу (о томе в. у Ратковић 2013).

То је рефлексивна поезија у којој се прожимају руска, српска, јудеохришћанска и англосаксонска слика света. Лапирадност стиха и лексика савременог језика са мимимумом експресивних и архаичних израза и речи студентима су били погодни за усвајање језика, док се у њеном превођењу тимски рад се показао као веома конструктиван и захваљан. Младачачка енергија студената, њихов ентузијазам, креативност, истанчано и пољско и српско језичко осећање са вођењем рачуна о ритму и звуку, упорност у трагању за најбољим решењем и аргументовано једногласно прихватање

³ Четири песме („Боје мога века”; „Лекција из пролећне подсвести”; „Београд. Април. XX век”; „Александрија, с Итаком на уму”) превела је мр Мартина Ецлер, асистент на Катедри за славистику Института за пољску филологију Универзитета у Ополу, и оне су објављене у књижевном часопису *Red* (Петров 2012), док је књига превода промовисана на Шестом фестивалу словенске поезије (VI Festiwal Poezji Słowiańskiej), који је одржан 11–17. новембра 2013. у Варшави, Вилњусу и Лондону.

најбољег решења били су основна обележја овог преводачког посла, док је пак моје присуство у улози организатора и носиоца српског као матерњег било захвална околност и корисна допуна.

3.1. Појединости које су појашњене пољском читаоцу, неопходне за разумевање поезије Александра Петрова. – Преводиоци су сматрали да је пољском читаоцу неопходно додатно објаснити неке податке из српске историје и културе. Од историјских догађаја, то су били Косовски бој и бомбардовање Народне библиотеке 6. априла 1941, када су уништене вредне књиге, а од културноисторијских појединости – ликови из круга песама о Косовском боју (кнез Лазар, Југ-Богдан и браћа Југовићи, Косовка Девојка), цркве и манастири на Космету (Грачаница, Самодрежа, Високи Дечани) и неки фолклорни детаљи (коло, расковник)⁴.

3.2. Преводни еквиваленти на фразеолошком, синтаксичком и лексичком нивоу. – Од јединица на синтаксичком нивоу којих нема у пољском језику издвојила бих историјски потенцијал, који је преведен перфектом (у пољском то је „прошло време”):

*Zastaјala bi, uz iskripu точкова,
у цркви, пред олтаром.*

(„Огњена Олга”)

*Zatrzymywała się ze zgrzytem kól
w cerkwi przed ołtarzem.*

(„Olga Ognjena”)

У преводу овог глаголског облика могла је бити унета нека лексичка јединица којом би се покрило значење историјског потенцијала (нпр. прилог), али то средство није

⁴ Ови подаци су наведени у фуснотама, које су у књизи, нажалост, изостале – претпостављамо из техничких разлога.

искоришћено да би се очувала складна силабичка структура стиха.

У песми „Смољни” стих *Пријатељи мудри и пријатељи луди* има реминисценцију на *Библију* (невесте мудре и луде), па је и превод остао веран библијском тексту: *Przyjaciele roztropni i przyjaciele nieroztropni*, при чему *roztropni* буквано значи ’разуман, разборит’.

Пошто не постоји адекватан израз у пољском, стих *исплажени језик јој је пљунути Балкан* преведен је тако да се изгубила алегоријска слика заснована на метафоричној употреби речи *језик* и израза *пљунути (Балкан)*. Превод је тиме остао стилски немаркиран, али је стих добио на ритму и звуку:

Исплажени језик јој је пљунути Балкан.

(„Србија на мапама”)

*Wysunięty język –
taki jak Balkany.*

(’Исплажени језик –
исти је као Балкан.’)

(„Serbia na mapach”)

Превод стиха:

*Али коме је
до крви у одсуству воде?*

(„Моцарт. Вивалди. Рим”)

гласи:

*Ale kto by
wziął krew zamiast wody?*

(’Али ко би узео крв уместо воде?’)

(„Mozart. Vivaldi. Rzym”)

Пошто *завежљај* у пољском нема „избегличку” конотацију, већ се односи на предмет у коме првенствено дете носи ствари, питање у стиховима:

*Да ли сте ме
у завежљају однели?*

(„Косово – онима који га се одричу”)

преведено је:

*Czy zabraliście mnie
z soba?
(’Да ли сте ме понели
са собом?’)*

(„Kosowo – tym, którzy się go wyrzekają”)

Облак се и код Петрова, као код Мајаковског, појављује у одевном предмету (код Петрова у фраку), па именица *облак* није преведена са *chmura* него са *obłok* да би се сачувала реми-нисценција на поему „Облак у панталонама”, чему доприноси и сам амбијент у песми – Кавказ.

Облак над Кавказом ноћас је у фраку.

(„Моцарт. Вивалди. Рим”)

Obłok nad Kaukazem dziś w nocy jest we fraku.

(„Mozart. Vivaldi. Rzym”)

Израз *врте се у колу*, који би у буквалном преводу на пољски звуковно кореспондирао са једним вулгарним глаголом, преведен је: *w koło lecą* ('у колу лете'):

*Ноћас на вестима,
међутим,
гранате и фосфорне бомбе
врте се у колу.*

(„Песма о ударној вести”)

*Jednak w wieczornych wiadomościach
w koło lecą
granaty i fosforowe bomby.*

(„Wiersz o wiadomości z ostatniej chwili”)

Пандури остају у тој форми и у преводу (*Pandurami*) да би се сачувала реминисценција на Балкан:

*Нека Бродски почива мирно
под шапама венецијанског лава,
познатог по љубави према Скјавонима,
или Морлацима,
званим још и Пандури.*

(„Песма о ударној вести”)

*Niech Brodski spoczywa w pokoju
pod łapami weneckiego lwa
znanego z miłości do rodów Sciavonnich
lub Morlaccich
zwanych też Pandurami.*

(„Wiersz o wiadomości z ostatniej chwili”)

Израз *ко те шиша*, са негативном, погрдном нијансом, преведен је изразом *nie obchodzi mnie to* ('не тиче ме се'), који у пољском такође има негативну конотацију:

*У међувремену екраном
пролази она црнокоса дама,
оријентално чулних усана,
с материцом отвореном за интервјуе.
На моје глобално НИ
уместо отпоздрава као да каже
нешто што у ублаженом преводу звучи –
Ма ко те шиша!*

(„Песма о ударној вести”)

*W międzyczasie przez ekran
przechodzi ta czarnowłosa dama
o orientalnie zmysłowych ustach
z łonem otwartym na wywiady.
Na moje globalne NI
zamiast odpowiedzi jakby mówiła coś,
co w łagodniejszej formie brzmi –
Nie obchodzi mnie to!*

(„Wiersz o wiadomości z ostatniej chwili”)

Наслов песме „Књига” не гласи *książka* (’књига’), него *księga*, чије значење има узвишену ноту и патину (у слободном преводу ’антикварна књига’), што је у духу теме ове песме, која говори о старим, драгоценим књигама, спаљеним приликом бомбардовања Народне библиотеке у Београду 6. априла 1941. г.:

*Књига
црвених корица.
Без трагова крви.
Гори изнутра.
Без трагова
пепела.*

(„Књига”)

Księga

*o czerwonych okładkach.
Bez śladów krwi.
Goreje od środka.
Bez śladów
popiołu.*

(„Księga“)

У песми „Пепео” прилог *нетремице* преведен је изразом *ze zdziwieniem* ’са чуђењем’, који се, по мишљењу преводилаца, у овом контексту показао као најсрећније решење:

*Узех себе,
златокосог дечака у руке.
Гледа нетремице
моју седу косу.
Пита ме – шта је то?
Кажем – пепео.*

(„Пепео”)

*Wziąłem siebie,
złotowłosego chłopaka,
na ręce.
Ze zdziwieniem patrzy
na moje siwe włosy.
Co to jest? – pyta mnie,
Odpowiadam – popiół.*

(„Рориół”)

СТИХОВИ:

*Не укритајте поглед
са месецом*

(„Косово – онима који се враћају”)

у преводу гласе:

*Księżycu wzrokiem
nie prowokujcie.*

(’Месеџ погледом
не провоцирајте.’)

(„Kosowo – tym, którzy wracają”)

Од лексике и израза којих нема у пољском издвојила бих синтагму *ударна вест*, именице *расковник* и *срча*, глагол *вејати*, придев *форензичан* као и песникове кованице *несетвени* и *ватрар*.

Наслов „Песме о ударној вести” на пољском гласи „Wiersz o wiadomości z ostatniej chwili” (’Песма о вести (из последњег тренутка’).

Пошто именица *форензика* у пољском не постоји чак ни као туђица, придев *форензичан* у истој песми преведен је као *śledczy* ’истраживачки ’:

*Насмешила би се можда и мени,
макар у форензичном страху.*

(„Песма о ударној вести”)

*Może by się i do mnie uśmiechnęła
choć w śledczym strachu.*

(„Wiersz o wiadomości z ostatniej chwili”)

Именица *расковник* остала је непреведена, при чему је њено значење морало бити додатно објашњено, па је наслов песме „Расковнички помен” преведен као „Wspomnienie o raskovniku” и пропраћен коментаром:

Raskovnik – w mitologii Słowian Południowych to ziele o magicznych właściwościach. Tradycja mówi, że raskovnik otwiera i odkrywa wszystko, co jest zamknięte lub zakryte.

(’Расковник – у митологији јужних Словена биљка магијских моћи. Према традицији, расковник отвара и открива све што је закључано односно скривено’).

Пошто снег на пољском не веје, него само пада, као киша, стих:

*Витлејемом веје
месечина.*

(„Рођење”)

преведен је:

*Betlejem przienika
poświata księżycowa.*

(’Витлејем засипа
месечева светлост.’)

(„Narodziny”)

Кованица *ватрар* преведена је калком – *ogniarz*, а придев *несетвени* и именица *срча* описно, тако да наслов „Несетвене песме” гласи „Wiersz nie do zasiania” (’Песма која није за сејање, која се не може посејати’), док је *срча* преведена као *rozbite szkło* ’разбијено стакло’:

*Око тебе црна пшеница.
Пред тобом криш и срча.*

(„Лазаров обед”)

*Wokół ciebie czarna pszenica,
przed tobą skały i rozbite szkło.*

(„Posiłek Lazara”)

3.3. Ритам, рима, звук. – Сродност ова два флективна језика показала се као веома захвална чињеница. Преводиоци нису сматрали за неопходно да иду далеко у измени ритма: пратили су ритам српског стиха, придржавајући се и његове

линаризации. Кратком српском стиху највише је одговарао кратак пољски стих:

*Веку мој,
која је боја била
твог шешира,
и пера,
твог одела,
твог шлема?*

(„Боје мога века”)

*Wieku mój,
jaki kolor był
twego kapelusza,
i pióra,
twego garnituru,
twego hełmu?*

(„Kolory mojego wieku”)

Рима је била спорадична или на крају стиха, а чињеница да је пољски акценат статичан – увек на пенултими, у преводу поезије А. Петрова показала се као срећна околност. Идеја преводилаца је била да се у највећој могућој мери постигне ритмичност и звучност, чак и тамо где их у оригиналном тексту на српском нема:

*Или када ти у избеглиштву кажу
да припадаш народу убица.*

(„Мрачна времена”)

*Albo kiedy jako uchodźca słyszysz,
że do narodu morderców należysz.*

(’Или кад као избеглица слушаш
да народу убица припадаш’).

(„Mroczne czasy”)

На сличан начин остварени су рима и ритмичност у песми „Мрачна времена” („Mroczne czasy”) – овде употребом трпних придева у обезличеним глаголским конструкцијама (*powiedziano: zgwałcono*):

*Kako da podeliш радост са ћерком
којој су у школи рекли
да је из народа силеџија
када твој народ броји мртве?
А ћерку су силовали на прагу.*

(„Мрачна времена”)

*Jak podzielisz radość z córką,
której w szkole powiedziano,
że jest z narodu oprawców,
podczas gdy ten naród zmarłych liczy?
A córkę na progu zgwałcono?*

(„Mroczne czasy”)

Претпоследња строфа песме „Итачки хронотоп” гласи:

*А чини ми се
да чујем још
како Итаком
до зоре
одјекује – morte,
и смрт,
и све за грош.
И, уза смех,
пех, цех,
плех.*

(„Итачки хронотоп”)

Преведена је:

*I wydaje mi się,
że słyszę jeszcze
jak na Itace
aż do zorzy
rozlega się – morte,
i śmierć,
i że krzyczy ktoś –
wszystko za grosz!
I śmiech –
ech, pech,
mech!*

(„Itacki chronotyp”)

Као најсрећнији превод речи *плек* показала се именица *mech* ’маховина’, чиме је остварена звучност и ритмизација, али и ализуја на гроб, смрт, која се експлицитно помиње у песми, при чему је додат један стих у циљу постизања риме и звучности:

*I że krzyczy **ktoś** –
wszystko za **grosz!***
(’И да неко виче –
све за грош!’)

Превод стиха:

Самодрежа светли. Овде сумрак.

(„Расковнички помен”)

садржи глагол у другој реченици. Употребом презенте и у другом полустиху сам стих је добио на ритмичности:

Samodreża jaśniej. Tutaj zmierzcha.

(’Самодрежа светли. Овде се смркава.’)

(„Wspomnienie o raskovniku”)

Крај песме *Расковнички помен*:

*Друго у њој тебе чека слово.
А шта ако ниси над Косовом?
Ако ти је она песма сандук?*

(„Расковнички помен”)

преведен је:

*Inna w niej czeka cię litera.
А co, jeśli nad Kosowem **ciebie nie ma**?
Jeśli ta pieśń jest **twą trumną**?
Którym **słowem mam rozkuć słowa**?*

/inna vnjej čeka će litera
a co jesli nad Kosowem ćeb’е njema
jesli ta p’esn’ jest tvnј trumnnј/

(’Друго у њој чека те слово.
А шта, ако над Косовом тебе нема?
Ако је та песма твој мртвачки сандук?
Којој речју треба да раскујем речи?’)

(„Wspomnienie o raskovniku”)

Учесталом сменом струјног /s/ и његовог умекшаног парњака /ś/, те сонаната /m/, /n/ и /r/ постиже се алитерација, а секвенцама /če: će: nje/ и /tvnј: trumnnј/, /vem: mam/, /ma: ma/ као и сменом вокала /e/ и /a/ – римичност, асонанца и алитерација, при чему се употребом облика *litera* /litera/ *nie ma* /njema/ и *słowa* /sɔova/ остварује рима.

Алитерација у генитивној синтагми *сенка мрког Грка* (у песми „Моцарт, Вивалди, Рим”) постигнута је и у преводу, и то понављањем меких сугласника /ć/ и /nj/ и гласова /m/, /n/ и

/g/. Она је у пољском преводу пропраћена асонанцом оствареном понављањем вокала /e/: **cień ciemnego Greka /ćenj ćemnjego Greka/** (’сенка тамног Грка’).

„Несетвена песма” је пример где је сам језик допринео ритмичности и у којој је ритмичност највише успела:

*Хоћеш ли да сејеш
себе у мени?
И како?
Зрно по зрно?
Или пуном шаком?
Сме ли и прегршт
мога зрна
у твоју бразду
да падне?
Или да се
по теби бар просне?
И тебе обасја
као месечеве просо
површину мирне
и дубоке воде?*

(„Несетвена песма”)

*Czy chcesz **zasiać**
siebie we mnie?
I jak?
Ziarno po ziarnie?
Czy pełną **garścią**?
Czy **garść**
mojego ziarna
śmie **paść**
w twoją bruzdę?
Czy może się **chociaż**
po tobie **rozsypać**?
I **opromienić** cię,
jak księżycowe proso
powierzchnię spokojnej
i głębokiej wody?*

(„Wiersz nie do zasiania”)

Облик *czy /ći^e/* има двоструко значење – ’да ли’ и ’или’ као што и *garść /garść/* значи ’шака’ али и ’прегршт’. Њиховом употребом остварена је игра речи обогата римом и изразитом ритмичношћу:

*Czy pełną **garścią**?
Czy **garść**
mojego ziarna
śmie **paść**
w twoją bruzdę?*

Рима је постигнута понављањем истоветних наставака у инстр. јд. им. ж. р. (-*ą*), у облицима *pełną* ’пуном’ и *garścią* ’шаком’, у првом, и *twoją* ’твојом’, у последњем стиху, а рит-

мичност – двосложним римованим стихом: *Czy garść: śmie paść /či^o garść: śm'e paść/* ('Да ли прегршт': 'сме пасти').

Сам буквални превод директног објекта у акузативу без предлога *себе* у комбинацији са адвербијалом места исказаним локативом са предлогом *у* – *у мени* звучи римовано: *siebie we mnie /sebje vemnje/*, са две акценатске целине и, наравно, акцентом на првом слогу обе целине.

Алитерација се у овој песми постиже употребом одговарајућих облика са африкатама /č/ и /ć/, струјним сугласницима /h/, /š/, /ž/, /s/ и /ś/ и сонантом /m/, а асонанца сменом вокала /o/ odnosno /i/ и /i^o/:

<i>Czy może się chociaż</i>	/či ^o może še hoćaš
<i>po tobie rozsypać?</i>	po tob'e rosi ^o pać
<i>I opromienić cię.</i>	i oprom'enjić će/

Ритмичност је додатно остварена употребом облика са вокалом /e/ на крају речи (*ziarnie: bruzdę: księżycowe: powierzchnię*), што је у сазвучју са облицима ж. р. јд. са финалном секвенцом /ej/ (*spokojnej: głębokiej*).

Слично је у песми „Србија на мапама” („Serbia na mapach”):

*Посматрам Србију на мапама
у историјским атласима света.
Обрасла је сивом длаком.
Када је додирне месечина
лаким кораком креће у ноћ.
Обриси њене сенке
с оне стране неба
издужују се у скок.
Изјутра светлосним лествама
силази њена црна чељуст.
Исплажени језик је
пљунути Балкан.
Левим оком гледа на запад.
Десним на исток.*

*Хоће ли да се сударе у њеној утроби?
Трљам очи.
Ове нису моје.
Моје мора да су иза ових
којима гледам Србију
на светским мапама.
Да ли помаже што их трљам?*

(„Србија на мапама”):

*Oglądam Serbię na mapach
w historycznych atlasach świata.
Obrosła w szarą **sierść**.
Kiedy ją dotknie blask księżycy,
lekkim krokiem **rusza** w noc.
Zarysy jej cienia
z tamtej strony nieba
wyciągają się do skoku.
Rankiem świetlistymi drabinami
schodzi jej **czarna szczęka**.
Wysunięty język -
taki jak **Balkany**.
Lewym okiem patrzy na zachód.
Prawym na wschód.
Czy się **zderzą**
w jej wnętrzu?
Przecieram **oczy**,
które nie są moje.
Moje muszą być za **tymi**,
którymi patrzę na Serbię
w atlasach świata.
Czy przecieranie mi coś pomoże?*

(„Serbia na mapach”)

У првим двама стиховима ритмичност је остварена понављањем наставка лок. мн. м. и ж. р. *-ach* (*na mapach: atlasach*). Звучно је смењивање гласова /š/, /r/ и /s/ и /ć/ у групи /šč/ и то у речима *szarą: sierść: rusza*, као и смењивање групе

/sk/, /ks/, /ž/ и /c/ – у речима *blask: księżycą: noc*. Ефектан је и звуковно „мрачни” склоп синтагме *czarna szczeka* /čarna ščenka/, који кореспондира са њеним „мрачним” значењем (’црна чељуст’), те употреба облика *cienia: nieba* /čenja: njeba/, којима се завршавају шести и седми стих:

*Zarysy jej cienia
z tamtej strony nieba.*

Акцент на пенултими, ритмичка доминанта, песму чини у целини ритмичном.

У првом стиху друге половине песме, *Wysunięty język* /vi^esunjenti^e jeⁿzi^ek/, остварена је асонанца и алитераација. Асонанца је постигнута сменом вокала /i^e/, с једне, и назала /eⁿ/ и секвенце /en/, с друге стране, док је алитераација постигнута сменом сонаната /j/, /nj/ и /v/ као и нагомилавањем сугласника /k/.

На пољском *Балкан* има облик *pluralia tantum* (*Balkany*), што доприноси остварењу риме и ритма у овој песми – *Balkany: oczy: ty mi: który mi* /Вацкани^e: очи^e: ти^eми: ктури^eми/. С друге стране, римују се облици *lewym: prawym* (’левим’: ’десним’) односно *zachód: wschód* (’запад’: ’исток’).

Понављањем секвенце /ak/ у изразу *taki jak Balkany* /taki jak Вацкани^e/ постигнута је не само алитераација – сменом сугласника /k/ – него и ритмичност.

Звучна је и комбинција групе /dež: vnentš/, у облицима *zderzą: wnętrzu* /zdežj: vnentšu/ и групе /os: ož/, у конструкцији *coś pomoże* /cos: pomože/:

*Czy się zderzą
w jej wnętrzu?
(...)
Czy przecieranie mi coś pomoże?*

Конструкција са презентом (*Да ли ми помаже што их трљам?*) преведена је конструкцијом са глаголском именицом:

Czy przecieranie mi coś pomoże?
(‘Да ли ће ми трљање нешто помоћи?’).

Употребом презентских облика *patrzę: pomoże* /patše: potože/ и глаголске именице *przecieranie* /pšećeranje/ постигнута је асонанца и ритмичност.

У песми „Косовска Девојка” („Kosowska Dziewczyna”) рима је остварена употребом облика са финалним /i^е/ (*spieszę: twarzy: kochany*), /e/ (*białe: niesie: ciele*) и /u/ (*na polu: mówi mi*). Сменом ових вокала остварена је и асонанца док је алитерација постигнута сменом група /rv/ и /rn/, сонанта /v/ и африкате /č/, у речима *czy: dziewczyna: czerwona: czarna* /či^е: đevči^еna: červona: čarna/. Ритмичност је постигнута смењивањем групе /đe/, у антонимима *młodzieniec* /młodženjec/ ’младић’ и *dziewczyna* /đevči^еna/ ’девојка’, и секвенце /či^е/, у речима *czy* /či^е/ и *dziewczyna* /đevči^еna/:

*Младић хита пољем.
Да ли су му крила бела?
Да ли носи благу вест?
Девојка у пољу.
Црвена у телу.
Црна у лицу.
Иди,
јер ћеш погинути,
душо!*

(„Косовска Девојка”)

*Młodzieniec przez pole spieszę.
Czy skrzydła ma białe?
Czy dobrą wieść niesie?
Dziewczyna na polu.
Czerwona na ciele.
Czarna na twarzy.
Idź,
mówi mi,
bo zginiesz,
kochany!*

(„Kosowska Dziewczyna”)

4. Препеви поезије Александра Петрова од стране студентата магистарских студија „српскохрватске филологије” Ин-

ститута за пољску филологију Универзитета у Ополу показују вишеструки квалитет. Преводиоци су показали суптилно познавање свих семантичких прелива оригиналног песничког текста. Успешно су налазили семантички и стилски адекватно језичко средство у језику превода у пољској, иначе богатој песничкој традицији. Са теоријског и практичног аспекта, успешно су се изборили и са превођењем оних делова песничке структуре који спадају у непреводиво у преводу, тј. у она средства која немају еквивалената у језику.

Ту спадају првенствено културно специфичне појединости, од којих је неке требало додатно објаснити (коло, расковник), а друге адекватно превести (идиоми, фразеологизми) уз остварење стилске вредности коју уноси сликовити песнички израз. Сродност ова два флективна језика показала се као веома захвална чињеница. Преводиоци нису сматрали за неопходно да иду далеко у измени ритма: пратили су ритам српског стиха, придржавајући се и његове линаризације и водећи рачуна о ритмицазији и звуку а показавши у томе изванредну креативност и акрибичност и истанчано језичко осећање – како пољско тако и српско. Публицитет књиге превода *Aleksandria, z Itaką w pamięci*, којом се настављају српско-пољске културне везе, пак улива наду да у пољској култури у условима глобализације има места и за савремену српску поезију чије су теме културно и историјско наслеђе једног народа.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Петров 2012: А. Petrov, *Kolory mojego wieku, Lekcja z wiosennej poświadomości*, Belgrad. Kwiecień. XX wiek, *Aleksandria z Itaką w pamięci*. [Превод:] Martyna Ecler, *Opole: Red*, nr 2 (15) (zima 2012), 18–19.

Петров ¹2013: А. Петров, *Пета страна света*, Београд: Просвета.

Петров 2013: A. Petrov, *Aleksandria z Itaką w pamięci*. [Предговор:] Drogi Czytelniku / Dragana Ratković], Warszawa: Wydawnictwo Książkowe IbiS.

Ратковић 2013: Д. Ратковић, Рецепција српске културе у пољској универзитетској средини, Београд, *Научни састанак слависта у Вукове дане* [12–14. IX 2012], бр. 42/1, стр. 371–380.

ПОЉСКИ ПРЕВОДИ ПОЕЗИЈЕ АЛЕКСАНДРА ПЕТРОВА

(резиме)

У раду се разматра као филолошки експеримент интерпретација поезије Александра Петрова у пољској аудиторiji. Корпус за истраживање представљају пољски преводи његове поезије реализовани током 2010–2012 г. на Институту за пољску филологију од стране студената магистарских студија „српскохрватске филологије” Универзитета у Ополу под мојим руководством. Тест представља анализу преводних еквиваленана на свим језичким нивоима, тешкоћа с којима су се преводиоци суочавали и решења која су понудили. Препеви показују вишеструки квалитет. Преводиоци су показали суптилно познавање свих семантичких прелива оригиналног песничког текста као и успешно налажење семантички и стилски адекватног језичког средства у језику превода у пољској, иначе богатој песничкој традицији. Са теоријског и практичног аспекта, успешно су се изборили и са превођењем оних делова песничке структуре који спадају у непреводиво у преводу, тј. у она средства која немају еквивалената у језику. Ту спадају првенствено културно специфичне појединости, од којих је неке требало додатно објаснити (коло, расковник), а друге адекватно превести (идиоми, фразеологизми) уз остварење стилске вредности коју уноси сликовити песнички израз. Сродност ова два флективна језика показала се као веома захвална чињеница. Преводиоци нису сматрали за неопходно да иду далеко у измени ритма: пратили су ритам српског стиха, придржавајући се и његове линаризације, водећи рачуна о ритмицизији и звуку и показавши у томе изванредну креативност и акрибичност и истанчано језичко осећање – како пољско тако и српско. Публицитет књиге превода *Aleksandria z Itaką w pamięci*, којом се настављају српско-пољске културне везе, пак улива наду да у пољској култури у условима глобализације има места и за савремену српску поезију чије су теме културно и историјско наслеђе једног народа.

Драгана Ратковић

Објављено у: *Научни састанак слависта у Вукове дане* 43/1 (2014): 177–191.